

17. Беккер Г. Избранные труды по Экономический подход. (Пер. С английского) экономической теории. Человеческое поведение. Издательский дом ГУ ВШЭ, 2003.

Аннотация. В статье авторами выделены подходы к оценке человеческого капитала и разработана их классификация; систематизированы существующие методы и современные методики оценки человеческого капитала и на основании проведенного анализа осуществлено обоснование путей применения методов оценки человеческого капитала на предприятиях железнодорожного транспорта с учетом отраслевых особенностей.

Ключевые слова: человеческий капитал, классификация, методы оценки, методика оценки, железнодорожный транспорт.

Summary. In article authors allocate approaches to an estimation of the human capital and it has developed their classification; existing methods and modern techniques of an estimation of the human capital are systematized and on the basis of the lead analysis the substantiation of ways of application of methods of an estimation of the human capital at the enterprises of a railway transportation with carried out in view of branch features.

Key words: the human capital, classification, methods of an estimation, a technique of an estimation, a railway transportation.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Чебанова Н.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 658.114

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ БУДУВАННЯ СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ І НАПРЯМКИ ЇЇ УДОСКОНАЛЮВАННЯ

Зайцева І.Ю., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

У статті розглянуто актуальні проблеми економіко-правового забезпечення корпоративних відносин в Україні, проаналізовано законодавчу базу щодо функціонування акціонерних товариств та запропоновано основні напрямки її регулювання.

Ключові слова: злиття, поглинання, корпоративні відносини.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Злиття та поглинання супроводжуються конкретними негативними наслідками та ризиками. Недружні поглинання неодмінно призводять до зміни в організаційній структурі підприємств, спричиняють зменшення чисельності працівників. Подальше неконтрольоване поширення цього виду діяльності представляє серйозну загрозу для економічної безпеки країни в цілому та підприємствам зокрема.

Аналіз останніх досліджень та виділення невирішених частин загальної проблеми. Серед українських й російських вчених, що внесли вагомий внесок у розвиток досліджень з цієї проблематики можна виділити: Ю.Д.Борисова, А.В.Генкіна, В.Л.Григор'єва, М.Г.Іонцева, Л.В.Крючкова, Ю.А.Лукаша, Н.Б.Рудик,

В.В.Томареву, О.В.Етокову, В.С.Намонюка, Н.В.Щербакову, Я.О.Побурко, Я.Я.Пушак, Ю.Є.Ковнія, С.М.Іщенко, Г.О.Калашнікова [1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14].

При цьому не достатньо розкритим залишається питання інституційних засад будування системи корпоративних відносин в Україні, а також обґрунтування напрямків її удосконалювання. Серед зазначених авторів тільки Н.В. Щербакова глибоко вивчає проблеми правового регулювання злиттів та приєднань вітчизняних підприємств, з урахуванням особливостей, притаманних саме Україні [11]. Г. О. Калашніков у своїх працях розглядає злиття і поглинання компаній по праву Європейського Союзу [14], але автор ніяк не співвідносить отримані висновки з українськими реаліями, не зрозуміло як

можна застосовувати дану інформацію на сучасному етапі розвитку корпоративного сектора в Україні.

Тому *мету цієї статті* автор вбачає у дослідженні інституційних засад будівництва системи корпоративних відносин в Україні та визначення напрямків її удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Загальний стан корпоративного законодавства.

Рівень урегульованості корпоративних відносин в Україні не можна визнати досконалим і ефективним. Більшість країн СНД прийняла нові цивільні кодекси і на їхній підставі створила або значно модифікувала спеціальне законодавство про акціонерні товариства. В Україні ж основу корпоративного законодавства аж до 17 вересня 2008 року складав Закон „Про господарські товариства” від 19.09.1991 року. І, хоча до цього законодавчого акту вносилися численні зміни, у тому числі і щодо корпоративного управління, він давно втратив свої регулятивні функції. Свого часу цей закон був одним із найкращих на теренах пострадянського простору за обсягом регулювання, правовою ідеологією й за перспективами подальшого розвитку регулювання підприємницької інфраструктури в цілому, але минуло багато років, і корпоративні відносини зазнали значних змін. Відтак, ми безнадійно відстали від наших сусідів у регулюванні цієї сфери. виправити ситуацію можна було лише прийняттям нового закону, що регулював би корпоративні відносини в Україні.

17 вересня 2008 року Верховною Радою України нарешті було прийнято Закон України «Про акціонерні товариства», який набрав чинності через 6 місяців з дня його опублікування, а саме з 30 квітня 2009 року. Через два роки з дня набрання чинності цим Законом втрачатимуть чинність статті 1-49 Закону України "Про господарські товариства" у частині, що стосується акціонерних товариств.

В Україні давно вже назріла необхідність корінного реформування корпоративного законодавства в цілому й інституту корпоративного управління зокрема. Вади у законодавстві істотно підривають економічну стабільність України, враховуючи, що кількість поглинань останнім часом неухильно збільшується. При цьому фондовий ринок України на сьогодні недостатньо розвинутий, обіг цінних паперів має незначні обсяги. Більше 2/3 від загальної кількості акціонерних товариств в Україні створені у формі приватних акціонерних товариств, акції яких відповідно до ст. 81 Господарського кодексу України не можуть купуватися і продаватися на біржі.

Новелами Закону України «Про акціонерні товариства» є чіткіші й зрозуміліші вимоги до обрання й діяльності органів управління – наглядової ради й ревізійної комісії (ревізора) акціонерного товариства. Окрім того, надається можливість запровадження гнучкішого

оперативного управління товариством: у виключній компетенції загальних зборів залишаються найважливіші питання, що стосуються інтересів акціонерів, багато питань включено до компетенції наглядової ради, спрощено процедуру скликання й проведення загальних зборів акціонерів, вперше введено процедуру управління товариства з одним акціонером (закон передбачає оформлення письмового рішення акціонера). На наш погляд, прийняття цього Закону значно просуває Україну в напрямку захисту інтересів як міноритарних акціонерів, так і крупних інвесторів, обмежуючи при цьому можливості застосування рейдерських технологій.

Так, законом запроваджується: новий поділ акціонерних товариств за типом. Акціонерні товариства за типом поділяються на публічні та приватні акціонерні товариства (ст.5 закону); акціонерне товариство може бути створене однією особою чи може складатися з однієї особи у разі придбання одним акціонером усіх акцій товариства (ст.6 закону); перехід до бездокументарного (електронного) обігу акцій, який відбудеться протягом двох років з моменту набрання чинності закону – для обмеження можливості маніпулювання реєстром акціонерів; зобов'язання акціонерів повідомляти про намір придбати акції, якщо в результаті такого придбання вони разом з афілійованими особами контролюватимуть понад 10 відсотків акцій товариства, а після придбання контрольного пакета такий акціонер буде зобов'язаний запропонувати іншим акціонерам продати належні їм акції; детальний механізм реалізації акціонерами переважного права на придбання акцій додаткової емісії, що має забезпечити захист існуючих акціонерів від «розмивання» належної їм частки; визначення значних угод і угод із зацікавленістю, процедура погодження укладення таких угод; додаткові порівняно з чинним законодавством гарантії акціонерам на отримання інформації про діяльність товариства тощо.

Крім того, є і інші позитивні зрушення. Набрал чинності Закон України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів” від 25.12.2008 року, зокрема було внесено ряд суттєвих змін до Кримінального кодексу (ст. 202 „Порушення порядку заняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг”; ст. 223-1 „Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів”; ст.223-2 „Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів”; ст. 223 „Розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску”; ст.232-1 „Незаконне використання інсайдерської інформації”); до Кодексу України „Про адміністративні правопорушення” (ст.163 „Розміщення цінних паперів без реєстрації їх

випуску або порушення порядку здійснення емісії цінних паперів”; ст. 163-5 „Приховування інформації про діяльність емітента”; ст. 163-6 „Ненадання документів, що підтверджують право власності на цінні папери”; ст. 163-7 „Діяльність на фондовому ринку без ліцензії”; ст.163-8 „Маніпулювання цінами під час здійснення операцій з цінними паперами”; ст.163-9 „Незаконне використання інсайдерської інформації”; ст.163-10 „Порушення порядку прийняття рішення про передачу ведення реєстру власників іменних цінних паперів або порядку передачі ведення реєстру власників іменних цінних паперів”; ст. 163-11 „Порушення порядку розкриття інформації на фондовому ринку”; ст. 188-30 „Ухилення від виконання або несвоєчасне виконання законних вимог Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку або її уповноважених осіб”; ст. 244-17 „Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку”) та суттєві зміни до Закону України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні".

2. Забезпечення захисту прав акціонерів.

Необхідно зауважити, що законодавство України, яке регулює порядок корпоративних відносин, не містить аналога американського поняття “поглинання” компаній. Законодавство України не висуває додаткових вимог до акціонерних товариств або до правління у випадку поглинання, не встановлює додаткові механізми і засоби захисту прав акціонерів товариства, що поглинається. На відміну від акціонерного законодавства інших держав, зокрема США, в Україні відсутнє право акціонера на незгоду у випадку ухвалення рішення про злиття компанії.

В установчих документах закритих акціонерних товариств нерідко встановлюється обов'язок акціонера, який має бажання продати приналежні йому акції, запропонувати ці акції товариству або іншим акціонерам, і тільки у випадку відмовлення товариства або інших акціонерів відчужувати акції стороннім особам. Таке обмеження викликає сумнів з приводу його законності, однак за допомогою встановлення привілейованого права акціонерів або товариства на придбання власних акцій можна запобігти втраті контролю над товариством шляхом зосередження визначеного пакета акцій в однієї особи. Окремі обмеження щодо придбання пакетів акцій містяться в антимонопольному законодавстві України.

Як свідчить аналіз судової практики, найбільша кількість позовів пов'язана з визнанням недійсними рішень загальних зборів і виплатою дивідендів. Такі позови направляються окремими акціонерами проти акціонерного товариства. Механізм представлення “колективних позовів”, розроблений у законодавстві інших держав, зокрема США, в українському акціонерному законодавстві не передбачений, як і право акціонерів на

представлення таких позовів. Крім судового порядку, законодавством про регулювання ринку цінних паперів передбачена можливість звернення акціонерів у Державну комісію з цінних паперів і фондового ринку. Так, тільки протягом 2009 року до Комісії надійшло на розгляд близько 10 тисяч листів, звернень, скарг громадян і професійних учасників ринку цінних паперів щодо порушення їхніх прав і законних інтересів. Серед типових порушень законодавства, допущених емітентами, — порушення вимог, установлених щодо персонального повідомлення акціонерам про проведення загальних зборів, підробка рішень загальних зборів. Безумовно, основним методом (формою) захисту прав акціонерів має стати судовий порядок. Акціонерне законодавство України не диференціює обсяг прав акціонерів залежно від кількості приналежних їм акцій. Всі акціонери мають однакові права й обов'язки. Різниця полягає тільки в кількості голосів акціонерів на загальних зборах, що залежить від кількості належних акціонерів акцій, а також залежно від виду акції (простої або привілейованої), можливості взагалі брати участь в управлінні справами товариства. Виходячи з цього, ст.10 Закону України «Про господарські товариства» передбачено право учасника товариства на одержання інформації про діяльність товариства незалежно від кількості приналежних учасникові акцій.

3. Повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів.

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про акціонерні товариства», письмове повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний надсилається акціонерам персонально особою, яка скликає загальні збори, у спосіб, передбачений статутом акціонерного товариства, у строк не пізніше ніж за 30 днів до дати їх проведення, тобто новий закон передбачає зменшення строку надіслання повідомлення про проведення загальних зборів з 45 до 30 днів.

Абз. 3 ч. 1 ст. 35 Закону України «Про акціонерні товариства» встановлює додаткові умови щодо здійснення повідомлення про проведення загальних зборів для акціонерних товариств з кількістю акціонерів - власників простих акцій понад 1000. Відповідно, такі акціонерні товариства крім виконання вище зазначених умов додатково, не пізніше ніж за 30 днів до дати проведення загальних зборів також публікують повідомлення про проведення загальних зборів в офіційному друкованому органі, а публічне акціонерне товариство зобов'язане надіслати повідомлення про проведення загальних зборів та їх порядок денний фондовій біржі, на якій таке товариство пройшло процедуру лістингу.

Крім того, згідно ч. 2 ст. 35 Закону України «Про акціонерні товариства», у разі якщо акції були зареєстровані на ім'я номінального утримувача, тоді

повідомлення про проведення загальних зборів та порядок денний надсилається номінальному утримувачу, який забезпечує персональне повідомлення акціонерів, яких він обслуговує. На нашу думку, Закону України «Про акціонерні товариства» не досить чітко врегулював питання повідомлення акціонерів про проведення загальних зборів саме номінальним утримувачем.

Що стосується представництва акціонерів, необхідно зауважити, що довіреність від акціонера товариства на право участі та голосування на загальних зборах акціонерного товариства, згідно положень абз. 2 ч. 3 ст. 39 Закону України «Про акціонерні товариства» може містити завдання щодо голосування, тобто перелік питань, порядку денного загальних зборів із зазначенням того, як і за яке (проти якого) рішення потрібно проголосувати. Під час голосування на загальних зборах представник повинен голосувати саме так, як передбачено завданням щодо голосування. Якщо довіреність не містить завдання щодо голосування, представник вирішує всі питання щодо голосування на загальних зборах акціонерів на свій розсуд.

На думку автора, впровадження такого поняття як завдання щодо голосування не зовсім відповідає змістовій частині поняття довіреності, оскільки встановлення умов щодо вчинення певних дій є дійсним елементом поняття доручення.

4. Органи корпоративного управління.

Відповідно до Закону України "Про господарські товариства" (ст. 41, 46, 47, 49) та Закону України «Про акціонерні товариства» до органів корпоративного управління належать загальні збори акціонерів, рада акціонерного товариства (наглядова рада), правління, ревізійна комісія.

Загальні збори акціонерів визнаються вищим органом акціонерного товариства з практично необмеженою компетенцією, оскільки, крім досить широких повноважень загальних зборів, закріплених ст. 41, статутом товариства до компетенції зборів можуть бути віднесені й інші питання. Змінами, внесеними до Закону "Про господарські товариства" у 1997 році, було визначено коло питань, що складають виняткову компетенцію загальних зборів акціонерів та не можуть передаватися на розгляд і дозвіл інших органів акціонерного товариства.

Притягнення до майнової відповідальності посадових осіб товариства віднесено до компетенції загальних зборів. Застосування заходів адміністративної і кримінальної відповідальності за здійснення адміністративних провин і злочинів з боку посадових осіб належить до компетенції відповідних державних органів.

Але спеціальна адміністративна або кримінальна відповідальність за порушення корпоративного законодавства в Україні до прийняття Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

відповідальності за правопорушення на ринку цінних паперів” від 25.12.2008 року не була передбачена. Тому залучення до дисциплінарної і майнової відповідальності посадових осіб акціонерних товариств було доволі рідкісним явищем, оскільки це насамперед було обумовлено недосконалістю цивільного і трудового законодавства.

Визначення умов оплати праці посадових осіб акціонерного товариства, його дочірніх підприємств, філій і представництв віднесено до компетенції загальних зборів акціонерів. Спеціальні правила щодо винагороди членам наглядової ради, членам правління, іншим посадовим особам закріплюються у локальних (внутрішніх) актах товариства. Відомості про розмір винагороди не публікуються. Законодавство не визначає обов'язкового створення спеціальних комісій із внутрішнього аудиту і винагород керівництву. Як правило, ця інформація не є відкритою.

Відповідно до діючого Закону України “Про господарські товариства” акціонерне товариство несе відповідальність за своїми обов'язки тільки майном товариства. Акціонери відповідають по зобов'язаннях товариства тільки в межах належних їм акцій. Наймані робітники (менеджери) за зовнішніми зобов'язаннями компанії відповідальності не несуть. Ні законодавство, ні судова практика не передбачають випадків відступу від принципу обмеженої відповідальності акціонерного товариства і його акціонерів.

Як уже зазначалося, врегулювання корпоративних відносин в Україні значно відстає навіть від сусідніх країн СНД: Росії, Казахстану, Грузії й інших.

В Україні затверджено наказ Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України „Про саморегульовану організацію на ринку цінних паперів”. Однак інфраструктура фондового ринку України ще в повному обсязі не сформувалася, тому ці організації поки не відіграють суттєвої ролі у регулюванні відносин на фондовому і корпоративному ринку і не виступають як альтернативні органи.

Хоча останнім часом активізується обговорення проблем корпоративного управління, про що свідчать конференції, круглі столи, навчальні семінари, разом з тим загальний рівень корпоративної культури в Україні не можна визнати достатнім. Це обумовлено тим, що в Україні ще не функціонують належним чином механізми фінансового ринку, а володіння акціями масовим інвестором суцільно обумовлено приватизаційними процесами.

5. Розкриття інформації і прозорість.

Аналіз стандартів фінансової звітності дає підстави для загального висновку про те, що в цілому вони забезпечують акціонерам можливість одержувати досить повну і всебічну інформацію про

стан фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства. У той же час канали надходження цієї інформації до адресатів недостатньо розгалужені та відпрацьовані й адресати цієї інформації, як правило, не виявляють реальної зацікавленості в її одержанні.

Надання різних форм звітності акціонерними компаніями, а також порядок і умови проведення аудиту, у тому числі обов'язкового, в Україні урегульовані з достатнім ступенем деталізації. Однак на практиці ця звітність і результати проведення аудиту використовуються державними органами, що здійснюють контрольні функції, а не акціонерами й іншими зацікавленими особами в корпоративному секторі. Це пояснюється тим, що фінансовий ринок в Україні недостатньо розвинутий і його механізми знаходяться тільки на стадії формування.

Як уже згадувалося, чинне законодавство не містить спеціальних положень щодо поглинання компаній з метою забезпечення гарантій корпоративних інтересів. Існуючі норми, що визначають спеціальні процедури для економічної концентрації, мають на увазі забезпечення антимонопольного регулювання і є складовою не корпоративного, а антимонопольного законодавства.

Таким чином, можна відзначити значні диспропорції у правовому регулюванні діяльності корпорацій. З одного боку, досить динамічно розвивається законодавство, спрямоване на забезпечення державного контролю над діяльністю акціонерних товариств, що пояснюється активною позицією ДКЦПФР, з іншого – розвиток корпоративного законодавства, що має встановлювати правовий режим відносин «у середині» корпорацій, значно затримується.

Ці проблеми істотно поглиблюються і загострюються у зв'язку з недосконалістю ринкового цивільного законодавства, а також незавершеністю адміністративної і судової реформи в Україні.

6. Організація судової системи в Україні у контексті участі в операціях недружніх поглинань і шляхи її удосконалення.

Деякі спроби боротьби з недружніми захопленнями й поглинаннями підприємств в Україні робляться лише протягом останніх двох років. У засобах масової інформації корпоративні захоплення підприємств, як правило, висвітлюють крізь призму неефективної протидії рейдерам з боку правоохоронних органів. До цього часу існувала думка про те, що саме через брак професійних охоронців рейдерам вдається проникнути на територію підприємства та, як наслідок, заволодіти необхідною документацією. Насправді ж ця проблема є набагато глибшою і складнішою.

З метою уникнення необґрунтованих судових позовів, накладення арештів на рахунки господарюючих суб'єктів, а також призупинення рішень зборів господарських товариств, Пленум

Верховного Суду України у своїй Постанові №9 від 22.12.2006 року «Про практику вживання судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову» ухвалив, що при розгляді справ, предметом яких є оскарження рішення загальних зборів господарського товариства, судам необхідно враховувати, що заборона проводити такі збори порушує право на участь у них і управління товариством тих його учасників, які не оскаржили це рішення, і суперечить змісту заходів забезпечення та меті їх застосування, яка полягає у захисті інтересів учасника процесу, а не в позбавленні (порушенні) прав інших осіб. Суд не повинен вживати таких заходів забезпечення позову, які пов'язані із втручанням у внутрішню діяльність господарських товариств (наприклад, заборона скликати загальні збори товариства, скласти список акціонерів, які мають право на участь у них, надавати реєстр акціонерів і приміщення для проведення зборів, підбивати підсумки голосування з питань порядку денного тощо).

Саме судова система України виявилася співучасницею недружніх злиттів і поглинань. Проблема «співробітництва» суддів з рейдерами полягає у недосконалісті закону. Несумлінність суддів – це вже другий бік проблеми. Сьогодні ж судді стали «активними учасниками» рейдерських захоплень і недружніх поглинань. У справах «недружніх злиттів і поглинань», а інакше кажучи – у захопленнях чужих об'єктів господарської діяльності, суддя є ключовою фігурою. Від рішення, яке буде ухвалено суддею, залежить доля не тільки великих, мажоритарних акціонерів, але й більш дрібних груп – міноритарних акціонерів.

При цьому зміна власника відбувається найчастіше за рішенням суду. На сьогодні можна стверджувати, що з часом справа може дійти до появи нової, тіньової спеціалізації суддів – судді-рейдери. Їх рекомендують один одному адвокати, які так само, як і ці судді, заробляють на рейдерстві. Притягнути до відповідальності суддю, який ухвалив рішення на користь рейдера, досить важко: його рішення начебто прийняті відповідно до закону.

Останнім часом уряд офіційно декларує наміри щодо боротьби з рейдерськими захопленнями. Зокрема Постановою Кабінету Міністрів було створено Міжвідомчу комісію з питань протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств при Кабінеті Міністрів України. Метою діяльності Комісії є розгляд найбільш резонансних випадків щодо захоплення підприємств, найнебезпечніших для економічної та суспільної безпеки, надання відповідних доручень правоохоронним органам, звернення до Вищої ради юстиції з пропозиціями дати оцінку суддям, які сприяють рейдерським захопленням тощо.

Основною передумовою виходу із ситуації, що склалася в Україні з рейдерством, є забезпечення максимальної прозорості та дієвості процесу боротьби з рейдерськими атаками. Тому необхідно розробити та негайно вжити низку першочергових заходів щодо подолання (або як мінімум – значного зменшення) цього негативного явища. Ці заходи можуть бути самостійними, але можуть розроблятися і найголовніше – реалізовуватися як складова політики детінізації економіки України. Важливо, щоб ці заходи були не лише задекларовані, не лише на папері, а знайшовши підтримку в суспільстві, ефективно реалізовувалися на практиці.

Таким чином, можна зробити узагальнюючий висновок, що в Україні рейдерство дійсно є надзвичайно актуальною проблемою, яка набирає статусу загрози національній безпеці України. Через нестійкість, корумпованість державних органів, вад у законодавстві, несформовані інституціями права власності, такий феномен в Україні не лише виникає, а й набирає високих «темтів зростання». І хоча в розвинених країнах рейдерство є ефективним інструментом впливу на неефективні підприємства, у нас це інструмент перерозподілу власності та особистих інтересів.

Головними напрямками діяльності щодо досягнення ефективного захисту від рейдерства є такі :

1. На боці власника має виступати держава і вживати дієві, реальні інструменти щодо захисту прав власності.

2. Прозорість та ефективність діяльності суб'єктів господарювання, що можуть зробити підприємство фактично невразливим до рейдерів. Зазначимо, що найчастіше «постраждалими» є ті, що ведуть свій бізнес не зовсім за правилами, внаслідок чого бояться звертатися до правоохоронних органів.

3. Надати Міжвідомчій комісії з питань протидії незаконним захопленням підприємств при Кабінеті Міністрів України статусу Державної комісії (комітету) у справах боротьби із рейдерством за участю представників Уряду, Ради національної безпеки та оборони України, Секретаріату Президента України, правоохоронних органів, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. До складу Державної комісії з метою забезпечення прозорості та дієвості роботи цього органу ввести представників Антирейдерського союзу підприємців України, Європейської бізнес-асоціації, Торговельно-промислової палати України, Американської торговельної палати в Україні.

4. Наділити Державну комісію (комітет) у справах боротьби з рейдерством відповідними повноваженнями згідно з Конституцією та законами України, необхідними для оперативного реагування на ситуації, що мають відношення до рейдерських дій та вжиття невідкладних заходів.

5. Ініціювати прокурорські перевірки незалежними слідчими Генеральної прокуратури України всіх рішень, винесених на користь рейдерів українськими судами.

6. Створити реєстр рейдерських судових рішень та внести на розгляд Вищої ради юстиції персональні справи суддів, які їх винесли.

7. У зв'язку із ухваленням закону України «Про акціонерні товариства» внести відповідні зміни і доповнення до чинного законодавства.

Висновки. Боротьба з рейдерством має носити комплексний характер. У питанні протидії рейдерству має об'єднатися влада, парламент, бізнес, громадськість. Лише таким чином можливо значно скоротити кількість рейдерських захоплень в Україні. Головним антирейдерським чинником є (має стати) формування «правил гри» та умов рівноправної конкуренції. Держава і влада першими мають демонструвати принцип верховенства права. Визначені автором напрями захисту вітчизняних підприємств від недружніх поглинань можуть служити основою розбудови системи корпоративних відносин в Україні та стати основою для здійснення подальших досліджень у цій галузі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисов Ю.Д. Рейдерские захваты. Узаконенный разбой / Ю.Д.Борисов. – СПб.: Питер, 2008. – 224 с.

2. Генкин А. Захват. Корпоративные шахматы: игра на выживание / А.Генкин, А.Молотников. – М., 2007. – 253с.

3. Григорьев В. Захват предприятий и защита от захвата / В.Григорьев. – М.: Дело, 2007. – 560 с.

4. Ионцев М.Г. Корпоративные захваты: слияния, поглощения, гринмэйл / М.Г. Ионцев. – М.: Ось-89, 2003. – 176 с.

5. Крючков Л. В. Міжнародні корпоративні стратегії злиття і поглинання у високотехнологічних секторах економіки: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.05.01 / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. — К., 2006. — 20с.

6. Лукаш Ю.А. Как обезопасить себя и свой бизнес от захвата, шантажа, мошенничества и иных враждебных проявлений / А.Лукаш. – М.: ГроссМедиа, 2006. – 112 с.

7. Рудык Н.Б. Конгломеративные слияния и поглощения: книга о пользе и вреде непрофильных активов: учеб.-практ. пособ. / Н.Б.Рудык. – М.: Дело, 2005. – 224с.

8. Томарева В.В. Транскордонні злиття та поглинання у процесі корпоративної консолідації: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.02.00 / В.В.Томарева; [НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин]. — К., 2008. — 20с.

9. Етокова О. В. Транскордонне злиття і поглинання як сучасна риса транснаціоналізації

світової економіки: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.05.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2003. — 21с.

10. Намонюк В. Є. Транскордонні злиття і поглинання банків в умовах глобальної конкуренції: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — К., 2008. — 21с.

11. Щербакова Н. В. Правове регулювання злиття та приєднання господарських товариств: Автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.04 / НАН України; Інститут економіко-правових досліджень. — Донецьк, 2006. — 20с.

12. Побурко Я. О., Пушак Я. Я., Ковний Ю. Є. Тенденції економічного поглинання господарських суб'єктів у промислових територіальних системах: монографія / НАН України; Інститут регіональних досліджень. — Л., 2008. — 97с. — Бібліогр.: с. 88-97.

13. Ищенко С.М. Слияние и поглощение компаний: оценка эффекта синергии. — К.: Науковий світ, 2007. — 95с. — Библиогр.: с. 93-95.

14. Калашников Г. О. Слияние и поглощение компаний по праву Европейского Союза. — М.: Международные отношения, 2007. — 264с.

Аннотація. В статті розглянуті актуальні проблеми економіко-правового забезпечення корпоративних відносин в Україні, проаналізовано законодавчу базу функціонування акціонерних товариств і запропоновано основні напрями її регулювання.

Ключевые слова: об'єднання, поглинання, корпоративні відносини.

Summary. In the article the issues of the day are considered legal providing of corporate relations in Ukraine, a legislative base is analysed in relation to functioning of joint-stock companies and basic directions of its adjusting are offered.

Keywords : associations, absorptions, corporative relations.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Позднякова Л.О.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*

УДК 658.23:656

ВИЗНАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ ФОРМИ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Кондратюк М.В., асистент (УкрДАЗТ)

В статті досліджуються проблеми розробки та впровадження нових організаційно-правових форм управління залізничним транспортом України. Проаналізовані існуючі види об'єднань підприємств в Україні. Обґрунтована доцільність впровадження концерну в діяльність підприємств залізничного транспорту.

Ключові слова: об'єднання підприємств, концерн, асоціація, корпорація.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Сучасна система управління залізничним транспортом України представляє собою процес взаємодії між Міністерством транспорту України, Укрзалізницею, залізницями та відокремленими структурними підрозділами.

Організаційна структура Укрзалізниці являє собою об'єднання юридичних осіб, але вона не є суб'єктом господарювання, тобто має частину повноважень з управління діяльністю підпорядкованих залізниць і підприємств. Виходячи з того, що Укрзалізниця не є суб'єктом

господарювання, а лише управляє та координує діяльність залізниць, які, в свою чергу, є юридичними особами та суб'єктами господарювання, можна стверджувати, що організаційно – правова форма Укрзалізниці не відповідає сучасним вимогам до управління галуззю в умовах ринкових перетворень економіки [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення проблем, пов'язаних з питанням правової невизначеності юридичного статусу Укрзалізниці в межах чинного законодавства здійснювалось в працях вітчизняних науковців, таких як: І.М.Аксьонов, Ю.С.Бараш, Т.В.Буцько, В.Л.Дикань